

ІМЕНЕМ УКРАЇНИ

Р І Ш Е Н Н Я

КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

у справі за конституційним зверненням громадянина Божка Валерія Віталійовича щодо офіційного тлумачення положень пункту 13.1 статті 13 Закону України „Про обов’язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів“

м. Київ
23 грудня 2014 року
№ 7-рп/2014

Справа № 1-6/2014

Конституційний Суд України у складі суддів:

Бауліна Юрія Васильовича – головуючого,
Бринцева Василя Дмитровича,
Вдовіченка Сергія Леонідовича,
Гультая Михайла Мирославовича,
Запорожця Михайла Петровича,
Касмініна Олександра Володимировича,
Литвинова Олександра Миколайовича,
Мельника Миколи Івановича,
Саса Сергія Володимировича,
Сергейчука Олега Анатолійовича,
Сліденка Ігоря Дмитровича,
Стецюка Петра Богдановича,
Тупицького Олександра Миколайовича,
Шаптали Наталі Костянтинівни – доповідача,
Шевчука Станіслава Володимировича,
Шишкіна Віктора Івановича,

розглянув на пленарному засіданні справу за конституційним зверненням громадянина Божка В.В. щодо офіційного тлумачення положень пункту 13.1 статті 13 Закону України „Про обов’язкове страхування

цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів“ від 1 липня 2004 року № 1961–IV (Відомості Верховної Ради України, 2005 р., № 1, ст. 1) зі змінами (далі – Закон № 1961).

Приводом для розгляду справи згідно зі статтями 42, 43 Закону України „Про Конституційний Суд України“ стало конституційне звернення громадянина Божка В.В.

Підставою для розгляду справи відповідно до статті 94 Закону України „Про Конституційний Суд України“ є наявність неоднозначного застосування судами загальної юрисдикції положень пункту 13.1 статті 13 Закону № 1961.

Заслухавши суддю-доповідача Шапталу Н.К. та дослідивши матеріали справи, у тому числі позиції Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, Міністерства соціальної політики України, Міністерства юстиції України, Державної служби з питань інвалідів та ветеранів України, Центру безпеки дорожнього руху та автоматизованих систем Міністерства внутрішніх справ України, Ліги страхових організацій України, Моторного (транспортного) страхового бюро України, Національної акціонерної страхової компанії „Оранта“, науковців Донецького національного університету, Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О.Дідоренка, Національної академії внутрішніх справ, Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Ужгородського національного університету, Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Конституційний Суд України

у с т а н о в и в:

1. Громадянин Божко В.В. звернувся до Конституційного Суду України з клопотанням дати офіційне тлумачення положень пункту 13.1 статті 13 Закону № 1961, відповідно до яких учасники бойових дій та інваліди війни,

що визначені законом, інваліди I групи, які особисто керують належними їм транспортними засобами, а також особи, що керують транспортним засобом, належним інваліду I групи, у його присутності, звільняються від обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності на території України; відшкодування збитків від дорожньо-транспортної пригоди, винуватцями якої є зазначені особи, проводить Моторне (транспортне) страхове бюро України (далі – Моторне бюро) у порядку, передбаченому цим законом.

Суб'єкт права на конституційне звернення просить роз'яснити зміст поняття „належність“ транспортних засобів учасникам бойових дій, інвалідам війни, інвалідам I групи та її види, а також витлумачити, чи поширюється дія положень пункту 13.1 статті 13 Закону № 1961 на вказаних осіб, які керують транспортними засобами на підставі довіреності, та чи зобов'язане у таких випадках Моторне бюро відшкодувати збитки від дорожньо-транспортної пригоди.

Необхідність в офіційному тлумаченні положень пункту 13.1 статті 13 Закону № 1961 автор клопотання обґрунтовує неоднозначним їх застосуванням судами України. На його думку, суди загальної юрисдикції по-різному визначають суб'єкта відшкодування збитків від дорожньо-транспортних пригод, винуватцями яких є, зокрема, учасники бойових дій, що особисто керують належними їм транспортними засобами, а також по-різному розуміють поняття „належний“ транспортний засіб. В одних випадках вони вважають, що такі збитки має відшкодувати Моторне бюро, а в інших – учасник бойових дій. На підтвердження цього до конституційного звернення долучено копії судових рішень.

2. Вирішуючи порушені в конституційному зверненні питання, Конституційний Суд України виходить з такого.

2.1. Відповідно до Основного Закону України кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю; використання власності не може завдавати шкоди правам, свободам та гідності громадян, інтересам суспільства (частини перша, сьома статті 41).

Ці конституційні положення поширюються також на правовідносини із захисту майнових прав особи, у тому числі шляхом відшкодування матеріальної та моральної шкоди у випадках, визначених законом.

Загальні підстави та особливості відшкодування шкоди, завданої, зокрема, джерелом підвищеної небезпеки, передбачені у статтях 1166, 1167, 1187 Цивільного кодексу України. Згідно з положеннями частини другої статті 1187 цього кодексу шкода, завдана джерелом підвищеної небезпеки, відшкодовується особою, яка на відповідній правовій підставі (право власності, інше речове право, договір підряду, оренди тощо) володіє транспортним засобом, використання, зберігання або утримання якого створює підвищену небезпеку.

Отже, особа, якій заподіяно шкоду, зокрема внаслідок дорожньо-транспортної пригоди, у випадках, визначених законом, має право на її відшкодування. Захист цього права фізичних та юридичних осіб у разі настання страхових випадків, передбачених договором страхування або законом, забезпечує цивільно-правовий інститут страхування.

2.2. У Законі України „Про страхування“ від 7 березня 1996 року № 85/96–ВР зі змінами встановлено види обов’язкового страхування, одним із яких є страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (пункт 9 частини першої статті 7). Закон № 1961 є спеціальним законом, що регулює правовідносини у сфері обов’язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів. У цьому законі визначено, що особами, відповідальність яких вважається застрахованою, є страхувальник та інші особи, які правомірно володіють забезпеченим транспортним засобом, тобто

таким, який зазначається у чинному договорі обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності, за умови його експлуатації особами, відповідальність яких застрахована (пункти 1.4, 1.7 статті 1).

Страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів спрямоване на захист матеріальних інтересів потерпілих внаслідок дорожньо-транспортної пригоди та на компенсацію шкоди, заподіяної їм життю та здоров'ю, а також завданих їм матеріальних та моральних збитків, у тому числі за рахунок Моторного бюро, у випадках, передбачених Законом № 1961.

Одним із завдань Моторного бюро є здійснення виплат із централізованих страхових резервних фондів компенсацій та відшкодувань на умовах, передбачених Законом № 1961; у разі заподіяння шкоди особами, на яких поширюється дія пункту 13.1 статті 13 цього закону, Моторне бюро відшкодовує її за рахунок коштів фонду захисту потерпілих (підпункт 39.2.1 пункту 39.2 статті 39, підпункт „г“ пункту 41.1 статті 41 Закону № 1961).

Отже, у встановлених Законом № 1961 випадках Моторне бюро виступає гарантом відшкодування шкоди потерпілим від дорожньо-транспортних пригод за рахунок коштів відповідних фондів.

2.3. У Законі № 1961 передбачено особливості його застосування у випадках заподіяння шкоди внаслідок дорожньо-транспортних пригод, винуватцями яких є окремі категорії громадян, та обов'язкові умови, за наявності яких певні категорії фізичних осіб вважаються такими, чия цивільно-правова відповідальність застрахована, а Моторне бюро, відповідно, зобов'язане відшкодувати шкоду, заподіяну життю, здоров'ю та майну потерпілих.

Для учасників бойових дій та інвалідів війни, що визначені законом, інвалідів I групи умовою їх страхування є особисте керування належними їм транспортними засобами, а для інвалідів I групи – також і керування

належними їм транспортними засобами іншою особою в їх присутності. Отже, особи, наведені у пункті 13.1 статті 13 Закону № 1961, звільняються від обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності на території України, а потерпілі особи мають право на відшкодування збитків від дорожньо-транспортної пригоди, винуватцями якої є зазначені у цьому пункті особи, за рахунок коштів Моторного бюро із фонду захисту потерпілих.

Громадяни України, які є учасниками війни, інвалідами II групи, особами, що постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, віднесеними до I або II категорії, а також пенсіонерами, мають право на зменшення розміру страхового платежу на 50 відсотків у разі дотримання ними обов'язкових умов – особистого керування транспортним засобом з визначеним робочим об'ємом двигуна без мети надання платних послуг з перевезення пасажирів або вантажу та належності їм забезпеченого транспортного засобу на праві власності (пункт 13.2 статті 13 Закону № 1961).

Аналіз положень статті 13 Закону № 1961 вказує на те, що однією з обов'язкових умов відшкодування збитків від дорожньо-транспортної пригоди, винуватцями якої є особи, зазначені в її пункті 13.2, є керування транспортним засобом, який належить особам на праві власності, тоді як для осіб, наведених у пункті 13.1 вказаної статті, такою умовою є керування транспортним засобом, який належить учасникам бойових дій та інвалідам війни, що визначені законом, інвалідам I групи не тільки на праві власності, а й на будь-якій іншій правовій підставі.

Таким чином, Конституційний Суд України вважає, що згідно з пунктом 13.1 статті 13 Закону № 1961 транспортними засобами, які належать учасникам бойових дій та інвалідам війни, що визначені законом, інвалідам I групи, є такі наземні транспортні засоби, якими вони володіють

не тільки на праві власності, а й на будь-якій іншій правовій підставі (договір підряду, оренди тощо).

3. Автор клопотання також просить дати офіційне тлумачення положень пункту 13.1 статті 13 Закону № 1961 стосовно поширення їх дії на осіб, які керують транспортними засобами на підставі довіреності, та щодо обов'язку Моторного бюро відшкодувати збитки від дорожньо-транспортної пригоди, винуватцями якої є такі особи.

Конституційний Суд України вважає, що положення пункту 13.1 статті 13 Закону № 1961 в аспекті зазначених питань не підлягає офіційному тлумаченню з огляду на те, що довіреність на керування транспортним засобом відповідно до підпункту 1 пункту 6 розділу I Закону України „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо усунення надмірного державного регулювання у сфері автомобільних перевезень“ від 5 липня 2011 року № 3565–VI виключено з переліку правових підстав, які підтверджують, що особа є законним володільцем (користувачем) наземного транспортного засобу. У зв'язку з цим не потребує тлумачення і пов'язане з інститутом довіреності питання щодо обов'язку Моторного бюро відшкодувати збитки від дорожньо-транспортної пригоди.

Конституційний Суд України виходить з того, що зміна редакції Закону № 1961, внаслідок чого втратило чинність його положення стосовно довіреності на керування транспортним засобом, є підставою для відмови у відкритті конституційного провадження у справі в цій частині у зв'язку з невідомістю Конституційному Суду України питань, порушених у клопотанні, на підставі пункту 3 статті 45 Закону України „Про Конституційний Суд України“.

Відповідно до пункту 1 § 51 Регламенту Конституційного Суду України Конституційний Суд України припиняє конституційне провадження у справі, якщо в процесі пленарного засідання будуть виявлені підстави для

відмови у відкритті конституційного провадження, передбачені статтею 45 Закону України „Про Конституційний Суд України“.

Враховуючи викладене та керуючись статтями 147, 150, 153 Конституції України, статтями 45, 51, 62, 66, 67, 69, 95 Закону України „Про Конституційний Суд України“, пунктом 1 § 51 Регламенту Конституційного Суду України, Конституційний Суд України

в и р і ш и в:

1. В аспекті конституційного звернення положення пункту 13.1 статті 13 Закону України „Про обов’язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів“ від 1 липня 2004 року № 1961–IV зі змінами необхідно розуміти так, що транспортними засобами, які належать учасникам бойових дій, інвалідам війни та інвалідам I групи, є такі наземні транспортні засоби, якими зазначені особи володіють як на праві власності, так і на будь-якій іншій правовій підставі.

2. Припинити конституційне провадження у справі за конституційним зверненням громадянина Божка В.В. щодо офіційного тлумачення положення пункту 13.1 статті 13 Закону України „Про обов’язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів“ від 1 липня 2004 року № 1961–IV зі змінами стосовно поширення його дії на осіб, які керують транспортними засобами на підставі довіреності, та щодо обов’язку Моторного (транспортного) страхового бюро України в такому випадку здійснити відшкодування збитків від дорожньо-транспортної пригоди на підставі пункту 3 статті 45 Закону України „Про Конституційний Суд України“ – неповідомчість Конституційному Суду України питань, порушених у конституційному зверненні.

3. Рішення Конституційного Суду України є обов'язковим до виконання на території України, остаточним і не може бути оскаржене.

Рішення Конституційного Суду України підлягає опублікуванню у „Віснику Конституційного Суду України“ та в інших офіційних виданнях України.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ